

(Dossier.)

L' Alternativa dels 60 i 70 al segle XXI

Una llarga travessia

(*Dossier.*)

Qui té por de la «generació dels premis»?

Enric Gallén

S'havien de menjar el món, però ben aviat les circumstàncies canviant de la realitat cultural els van dur a replantejar-se la vocació, la passió o l'ofici d'autors teatrals o de dramaturgs que els esperonava. Els premis teatrals, sobretot el Josep M. de Sagarra (1963-1973), es van convertir en la plataforma providencial i alhora limitada de difusió d'uns escriptors —joves nascuts durant els primers temps del franquisme, en la seva majoria— enfrontats a un món que els semblava —i els era— advers a tots els efectes.

Estic parlant d'un grup d'autors catalans de diversa procedència geogràfica que, com els seus homòlegs modernistes, volien trencar amb l'endarreriment que vivia el teatre català en relació amb el que es feia a Europa i als Estats Units des dels anys quaranta. Un estol de dramaturgs que reclamava l'actualització de l'escena catalana, alhora que qüestionava la validesa de la tradició dramàtica autòctona, l'heretada i representada pel teatre *amateur* i, sobretot, per la migrada i obsoleta escena comercial de postguerra.

Quina altra cosa podia unir en els inicis aquesta colla de joves i renovadors homes de teatre que no se sentien gens identificats amb el teatre català que oferia l'escena professional? Bàsicament els lligava,

com va assenyalar un d'ells anys després, «un antifranquisme elemental», «una certa tendència a posicions esquerranes» i —no era poca cosa!— «l'entossudiment a escriure en una llengua que ens era tan pròpia com tècnicament desconeguda».¹

Tanmateix, aquests escriptors teatrals no havien estat fets «per a un destí bestial» que, amb algunes excepcions, els va anar esborrant del mapa, i sobretot de l'escena teatral, quan a finals dels anys seixanta i a primers del setanta un nou fantasma va començar a recórrer Europa: la mort del teatre de text, si més no del convencional. Així van anar les coses: sense possibilitats d'accedir a l'escena professional, sense padrins ni suport dels autors representatius de l'altre teatre català de text —l'ofert (d'Oliver a Pedroló) per l'Agrupació Dramàtica de Barcelona o per l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual—, van ser més aviat pocs els nous autors que, entre la segona meitat dels seixanta i la primera meitat dels setanta, van aconseguir donar-se a conèixer en les plataformes del teatre independent de què formaven part. En formaven part, però no pas a primera fila del combat. Quants d'ells van aconseguir, realment, la complicitat o el reconeixement de la seva feina per part dels directors dels grups independents, inserits en el ple i viu debat sobre la inutilitat del teatre de text? Quants d'ells van ser representats amb una certa continuïtat i amb unes condicions acceptables i al marge dels grups independents? De fet, només *El retaule del flautista* va aconseguir un gran èxit de públic en l'experiència del Teatre Capsa, on també Alexandre Ballester va obtenir una estimable acollida amb *Dins un gruix de vellut (Facem comèdia)* i Josep M. Benet i Jornet va fracassar amb *Berenàveu a les fosques*, qüestionada per la crítica, mentre que *Defensa índia de rei*, de Jaume Melendres, només es va representar dos cops al Teatro Nacional Àngel Guimerà.

¹ MELENDRES, Jaume. «Una generació mutant», *Pausa*, núm. 9-10 (setembre-desembre 1991), pàg. 28-30.

Tots quatre exemples són una mostra prou significativa de les dificultats d'uns escriptors que volien —i no sabien com aconseguir-ho— introduir-se amb normalitat en l'escena comercial catalana —que els rebutjava— o en un incipient i contradictori teatre públic.

Els nous aires van decretar la ineficàcia escènica del teatre de text per una llarguíssima temporada, i aquesta circumstància va afectar tots els autors joves i renovadors, fins i tot aquells que havien apostat per la creació col·lectiva en l'intent de substituir la imatge convencional de l'escriptor sol en el seu despatx davant d'un full en blanc. La desaparició posterior del règim franquista, i la incorporació progressiva d'un règim democràtic en el marc local, provincial, estatal i nacional, va generar un munt d'expectatives en l'àmbit teatral, que en absolut es va mostrar sensible al malestar d'uns autors que continuaven escrivint i publicant uns textos —en el millor dels casos— que no aconseguien, però, ni estrenar ni representar. O bé només n'aconseguien representar uns pocs i sense una certa continuïtat. Aquests fets expliquen, en bona mesura, la desinflada de l'ambició i de les expectatives immediates dels nous autors, així com l'abandonament temporal o definitiu d'alguns d'ells. D'altra banda, els qui no van deixar d'escriure amb perseverança i sense defalliment, ho van fer lògicament des d'uns nous paràmetres estètics i ideològics —el temps no havia passat debades!—, com un clar i sa reflex del seriós replantejament que feien de la seva obra.

De 1980 ençà no ho han tingut fàcil: el teatre institucional, el teatre privat amb voluntat de servei públic, les mitjanes i les grans empreses privades no els han cuidat prou, de la mateixa manera que tampoc la crítica no els ha fet gaire cas. Si més no, com a grup o com a presumpta generació. Alguns autors han vist de nou premiats els seus textos, alguns han obtingut borses a la creació dramàtica del Centre Dramàtic de la Generalitat, i, darrerament, se'ls han obert també les portes del projecte T-6 del Teatre Nacional de Catalunya. Hi ha hagut

qui ha aconseguit tenir una presència més o menys continuada en l'escena pública, en la privada i en les sales alternatives. Hi ha altres noms, però, encara de la «generació dels premis», que fa molt de temps —massa temps— que no han trepitjat l'escenari, cap escenari públic o privat.

Ara, el repte de representar alguns d'aquests autors passa per les sales alternatives, sobretot amb una nova mirada dels professionals més joves. Això és bàsic, que no torni a passar com en els anys seixanta o setanta: que directors, escenògrafs i intèrprets —joves i experimentats— es mullin, que siguin també ells els qui, sense indicacions o suggeriments de les empreses públiques o privades, facin les propostes a les instàncies teatrals de rigor. Això sí, que si escau, apostin per un text —el que sigui i de qui sigui— perquè els apassiona, perquè hi creuen, perquè els agrada, i no perquè pugui ser un encàrrec més o menys remunerat, o una presumpta bona plataforma per donar-se a conèixer.

«L'Alternativa dels 70» és un gran què, però no n'hi ha prou. No ens enganyem. El gest sense precedents de les sales alternatives hauria de ser acollit i recollit pel conjunt de les plataformes i instàncies professionals catalanes. Absolutament per totes, però, i sense distinció. Pel teatre públic, per les empreses privades de mitjà o gran format, i per les sales alternatives, com en determinats casos ja han hagut de fer.

Qui té por avui de la «generació dels premis»?